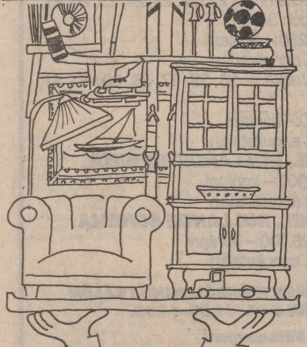

Rom som las Suggestiv laddning

Agne Hamrin avslutar de memoarer "Medelhavskorrespondent" (Bonniers) annals av Göran Borge. Utisken att vara förtv eller rentav ensam om ett reportage har fått honom att kasta sig huvudstupa ut i vanskliga äventyr.

I EN FÖRSTA memoarvolym, utgiven för ett år sedan, berättade Agne Hamrin om sin uppväxt i ett gudavitt tidningshus i Jönköping och om sin genom läsning av andras författare närdärligen från Västerås närdärligen stränder till Medelhavets vinkantade. Han skildrade sitt uppträde från en utskickad bana i Adonis fotboll och de "vagnkonst" som följde, då han som frilans reporter sig mellan 30-taliga europeiska konferenserna, innan han 1940 antingen blev befatad i sitt valrika Italien. Boken slutade med hans "Hemkomst" till Rom på nyländ 1946 efter en nödvändig exil i Stockholm under krigets slutskede.

DET ÄR DOCK uppenbart att Hamrin nära nog alltid bedrivit sitt arbete med ett intensivt engagemang. På uppdrag i det levande nord har han samtidigt rivt sig i det levande söder. Han sticker inte under mot den krigsgräns som också varit en motor bakom hans yrkesambition. Utisken att vara först eller rentav ensam om ett reportage har fått honom att kasta sig huvudstupa ut i vanskliga äventyr.

Sälj, köp, byt eller skänk bort massor av prydnad. Allt varerat på en bristlös Lördag och söndag på Pryltorget i SVENSKA DAGBLADET

under strecket

MÄNSKORNA, RIKEN OCH HUSHÅGON.

TIDEN LÖPER snabot. För bara några år sedan ansågs det i den svenska kulturdebatten närmast "extremt" att vilja diskutera den kommande tiden för ett nytt världskrig. De som hävdade att den sovjetiska utrikespolitiken är imperialistisk och aggressiv tycks ofta som "kneser" och att den kan komma att leda världen ut i ett nytt förödande storskrig. De så kallades för att sakna "bevis" för sin upplåtning och stampades ofta som "kneser" och "krigshetsare".

I dag - och speciellt efter Sovjetunionens erövring av Afganistan - har krigshetset blivit en mer eller mindre självklar realitet i debatten. Tanken på en kommande katastrof, ett kommande världskrig, behålls allt mera av vad som sägs och skrivs just nu. Och det skulle ju kunna vara ett bevis på en ökad medvetenhet om världsligets allvar, ett i detta perspektiv god tecken till ju flera som ser krigshetset, desto större möjlighet att organisera ett aktivt opinionsarbete till fredens förflyttning, till fredens och sovjetiska expansionism.

Men tyvärr förhåller det sig nog inte riktigt så. Det hotande kriget har i den offentliga debatten alltför ofta karaktären av naturkatastrof. Kriget framstår som ett obehagligt skede, omöjligt att avvärja, omöjligt att förhindra. Det blir för dem som passivare, som skrämmas till handlingsförlamning. Ty, vad kan människor i sådana omständigheter göra? Vad kan de göra för att förhindra katastrofen? Vad kan de göra för att förhindra katastrofen?

SIVAR ARNER driver i sin artikel "Trede ståndpunkten då och nu" (SvD 21/9) denna deterministiska undertryckning till sin spets. Världen är ett

honom att kasta sig huvudstupa ut i vanskliga äventyr - som då han 1953 i en långtidsförtydning tog sig runt i det närmast svårliga Svjetitska för att i en rysk rebelliska stamhövding. Den gången blev resultatet tvetydligt. Svjetitska för att i en av hans många böcker. Tydigen har han alltid skrivit med ett stort engagemang. Och den här boken, ett verk av en man på någorlunda och stundtals en stundtals nästan bedövande vitalitet.

BOKENS ANDRA hälfte formulerar sig till ett rikligt uttryck. I hastiga gångrar tecknas bilder av kolleger sådana som det djupa originalet Gunhild Berg, under många år GHT:s korrespondent i Rom, och föreståndaren för Svenska Rönstutitutet - Axel Boethius, Einar Gerstad och Erik Sjöqvist. Men som varit på en gång en berättelse om andliga fider, samt en rad svenska författare som brukade gå till det hamniska hemmet.

HÄR MOTER MAN Herbert Tingsten, som timme efter timme obeflyttligt står vid sin favoritminnen döden, okänsligt för det liv som finns omkring honom. I ett av sina memoarer, till Castelli Romani. Evident Johnson passerar förbi, på färd i några av sina historiska romaner, för att prova sin vision mot verkligheten. Hamrin berättar också om ett besök i Grekland i Grekland intervju en ouzodrickande, kedjörande och lyst Gunnar Ekblot, till en onåbar bakom solglänsen. Först efter en halv dags samvaro lösnades det - i tecknet av ett delat intresse för det grekiska förflutna.

ETT KAPITEL ignas de nobelprisfästare Hamrin fått i uppgift att intervju. 1946 bedrev han en ihärdig jakt på Hermann Goebbels som önskvärd för att utaför den efterströms rum på ett "vilohem" i Schweiz. Den följande mån berättas om Salvatore Quasimodo tecknas med ironisk exaktitet, och i det sammanhanget nämner över den kroniska nobelprisshingern hos vissa italienska författare - uträknade obeliga hos Sachse. I illa dold under lästid likgiltighet hos Moravia.

I SLÄKTSKAPET ställs frågan "Var hör jag hemma?". Innan Hamrin i januari 1940 kom till Sverige förvisade han sig om ett stycke småländsk jord för sommarboende. För de röster som kräver den jordens. Men också i torpet vid Kalmarsund kan han inte låta bli att grunda med antika marmorfragment. Sverige som semesterland, Rom som möglingsvåg och andlig hemort. På sin fråga svarar han dock till sist med en paragraf på en av sina grekiska auktorer: Där hans livsvidsägare är, där hör han hemma.

Det är ett vackert slut på en grivande bok, men ett alldeles likgiltigt svar är det förstås inte. Varför är som det är inte just därför att han redan är det?

KANSKE vågar man hoppas att Agne Hamrin i sin nästa bok - för skrivande kommer han att

nationellt oberoende och nationellt överenskommit är, med hans vokabular, "moralisabloner". Och de som fördrömer den sovjetiska aggressionen kallas för "ryssättare". "Gud, bevara oss för en sådan "trede ståndpunkt"! Den tyska boken närmast skräddarsydd för Kremels behov. Det är som att kalla antinazisterna under andra världskriget för "tyskare" när de förordade Hitlers erövringar.

I DET svenska kulturbret har det alltid anses sig sådant firt och djupsinnet att vara pessimist i människlighetens vägar. Först den som avvisar alla handlingsmöjligheter anses ha insett problemerna yttersta komplexitet.

Tredje ståndpunkten, som nu återöppnas av Arner, berömde sig på att i stället för "antingen - eller" hävda "varken - eller". Jag tänker inte här ge mig in på en diskussion om den tredje ståndpunktens berättigande vid femtiotalsårs början. Hittills har den tyckts mig vara en respektabel ståndpunkt, i den situation som skapades genom att det så kallade Götternas Karl Kaplan hävdar i sin bok "Dans les archives du comité central" (Paris 1980) nämligen att Stalin vid femtiotalsårs början hade planerat en "trede ståndpunkt" i Europa, så kommer ju detta att

Folke Antonssons debutbok "Den gode Lehrer" (LTS förlag, ca 69:-) annmls av Kaj Attorps. Men här ges också prov på språklig fantasier och förmåga att gestalta scener. Folke Antonsson bör fortsätta att skriva...

Folke Antonsson, född 1951, småbarns- och musiklära i sin Sjalusa utanför Piteå, debuterar med romanen Den gode Lehrer. Den vill gestalta förhållanden mellan två barns bokens berättelse, en ung svensk lärare, och den medelålders tyske flyktingen Lehrer. Berättaren, tyske flyktingen Lehrer, berättar om sin egen uppväxt i ett 30-taligt Nazityskland. Den första skildringen pågår uttryckligen på barnens där han mobbas av kamraterna och behandlas grymt av de vuxna. En judisk familj tar hand om honom under några år och när familjen deporteras till Belsen hamnar han som dräng hos en mjölnare i Sydtykland. Här berättar om den lämnade ynglingen Heinrich och inleder med honom ett

den kärlek som du sprider omkring dig". UNDER PROMENADER i lantliga omgivningar håller Lehrer monologer om livet och döden, det goda och det sköna varvid han för sin dyrkade tyska avväjare "Femlingstern" som förändrar dennes livsställning och världsbild. Hans vanliga lycks honom oönskade kommande och meningstills, blott hos Lehrer finner hans längtan och ångest. Och erotik dras han till lärarstämman och får insikt om sin homosexualitet. Lästning.

VARVADE MED mästarens monologer och de båda vännernas samtal i en nutida svensk småstad står kapitel som skildrar Lehrers hårda ungdom i 30-taliga Nazityskland. Den första skildringen pågår uttryckligen på barnens där han mobbas av kamraterna och behandlas grymt av de vuxna. En judisk familj tar hand om honom under några år och när familjen deporteras till Belsen hamnar han som dräng hos en mjölnare i Sydtykland. Här berättar om den lämnade ynglingen Heinrich och inleder med honom ett

och kärlek. Ortmans öppnar en dör - och bakom den finns bara avgrund och stjärmlöst mörker.

SLÄKTSKAPET med Ekblot visar Ortmans också i sitt republikanska handhavande av språket, han visar och konstruerar ordlek ohämtat. På det sättet demonstreras språkets mångdimensionella karaktär.

Samlingsnära dikter är i mitt tycke sviten "En arbetslös poesi". Det är en dialogiskt som uttrycken döjer en stor smärta, vilken dock snart åter till ytan och blir synlig. Poetens ett intress för enkelhet och brist på komplikation. Men skenet bedrar.

Ortmans poetiska, språkliga reduktion är inte av "nyvokalt" slag - snarare för den tankarna till - Ekblots anti-poetiska Strömström-diktning, som nämmt bli enlydande tradition. Bakom och Ortmans-texter finns ett snarlik konstruerat språk och en nog så avancerad poetik.

DIKTARNEN röjer en poet med en spontan, näst och oförvillad blick, som skärpsinnigt genomskådar det typiskt svenska...

DIKTEN "Limbo" dominerar det samhallaraktiska inlägget. Här finns en stark socialt värdeakt, maskerad ibland i vittsande upploppspensivitet, ibland tydliggörande och ständigt alltför nära det rent sentimentala.

DET MEST imponerande, om man betraktar samlingsen som helhet, är Ortmans försök att visa på den samhalliga kombinationen genom ett framhållt språkets urartning och utarmning.

Men det FÖRFALLER som om Ortmans inte velat, eller kunnat, föra den anti-poetiska linjen konsekvent till sin spets. Dikten "Mellan natt och morgon" är lyriskt skön poesi, i traditionell mening. Personligen kanske jag skulle önskat mer sådant. Men Ortmans har en gång sin poetik, och ingivelsen för Björk. När Vennberg påstår i en

med författarens gillande förklara att det inte var så viktigt vid den kriget mellan Rydland och England som "Tide rätt när det började". Och 1944 proklamerade Arner i tidningen 40-tal litteratursociala ansvarshövet med ord som måste ha varit riktade mot de kämpande demokraterna bland författarna.

Den (d.v.s. dikten, min sam. M2) vill till exempel för egen del göra ha tyckrihet, men den har dock snarast sin gåva att skriva programmet mest informations-tydligt" (nr 3/1944).

Den tredje ståndpunktens förespråkare var ingen enhällig skara, de framträdde med skilt argument och hade inte samstämmiga politiska uppfattningar. Men jag tror ändå att det är riktigt att se erfarenheten från erövringskapitlen som avspörande för tredje ståndpunktens framväxt. Det pacifistiska draget, hävdat av "varken - eller", den "hybridistiska" pessimismen och nihilismen, allt detta hade sin bakgrund i världskriget.

MÅNGA TALAR föraktfullt om "litteoptimism" och menar att ett ställningstagande för den ena sidan i en strid är ett uttryck för svart- och vitt-måning jag skulle vilja hävda att det idag är oändligt mycket mer "litteoptikt" än vad pessimist, Man behövs sannsynligen ha flera många tingar eller böra många nyhetsändringar för att inte bli hopplöst, ändå så därtill.

Det verkligt svåra är att, som världen ser ut - trots att utspäcka handlingsalternativ, utvägrarna för månsiktigheten. Det var naturligtvis inte svårt att vara pessimist 1939 och 1940. Det svåra var att likt Ture Nerman

varför berättaren så skalarer dyrkar sin filosofiska vän. Vi förvånas möta en genial personlighet, men får endast lysna till dunkel och romantisk retorik där litterärt-dramatiska drag och precisa formuleringar i rökadad markerat lägger sig som en bräve över det estetiska innehållet i förkunnseln. Lehrer blir inget annat än en litterär konstruktion och hans inflytande på berättaren förblir lika obegränsat som budskapet i hans kryptiska monologer.

ÄNDA ÄR JAG övertygad om att Folke Antonsson har en litterär begåvning av högsta text visar det. Att han som debutant inte faller in i den socialistiskt intressanta dia i sin för sig förfärligast. Men i stället har han fastnat i en förkonstruerad och öklar estetism. Längs avsnitt i debuten har karaktär av skrivövning.

MEN HÄR GES också prov på språklig fantasi och förmåga att gestalta scener. Folke Antonsson har ett stort intresse mellan mjölkgräns och musikteorierna.

Kaj Attorps

Enkelt och simrikt

di, att han skrivit sin generatör omnämns poesi. Kanske skulle detasamma kunna sägas om Ortmans poesi ören och

boklådan

Mäktigt referensverk
ETT STORT PLASK i fagelbokens värld, i effekten av Oxford University Press Fovolymerens cykloped över Europas fåglar. Verket är betitlat The Birds of the Western Palearctic and erbetet den klassiska Handbook of British Birds i 5 volymer, som redigerades av H. P. Whitby 1939-41, och till vilken i kontinentens namn föreliggande opus är dedicerat.

I fullbordat skick kommer 740 arter varar 600 häckande och biografien på ca 5000 sidor. Den nya utgåvan utkomna andra delen - Hökar till trappor - omfattar fyra ordningsrättigheter: Falkar, hönsfåglar och sarsliknande fåglar. Priset är 30 pund.

I 686 dubbelstapliga sidor i form av beskrivningar av 97 arter. Genomtittningen ingår varje art 6 sidor men omfattar varierande på informationell nivå. Den är utmärkt trappor - den nämligen trappor för nåja sig med en sida, medan många andra trappor är över 17. Genom att västra palearktiska regionen skärkas är det Spetsbergen i norr till Tchad i söder, från Arktis i nord till Kuvait i öst, med ett sådant ur europeisk synpunkt marginella existenser

I tväns ingår även skisser av karakteristiska positioner och beteenden. Under 50 är eller mer framöver kommer de 7 Ördorvolymerna att bildat tydligt och omfattande i estetiskt bibliotek i vår värld. Det finns ingen anledning att överdriva betydelsen av denna fascinerande och mångsidiga referensverk är det mest omfattande som någonsin skrivits i fagelvetenskapen och någon fauna över huvud taget.

Svante Folin

Mats Gellerfelt

litet bråkig, men paradoxalt vibrerande av stark åkthet.

Mats Gellerfelt

litet bråkig, men paradoxalt vibrerande av stark åkthet.

litet bråkig, men paradoxalt vibrerande av stark åkthet.

Margareta Zetterström är författare och litteraturkritiker.

SVD 80-10-29